

Lineær algebra: Spænd. Lineær (u)afhængighed

Martin Raussen

Institut for Matematiske Fag
Aalborg Universitet

2011

Linearkombinationer. Spænd

Definition

Givet et antal vektorer $\mathbf{a}_1, \dots, \mathbf{a}_p \in \mathbf{R}^n$.

En vektor $\mathbf{v} = c_1\mathbf{a}_1 + \dots + c_p\mathbf{a}_p \in \mathbf{R}^n$, $c_i \in \mathbf{R}$, kaldes en **linearkombination** af vektorerne $\mathbf{a}_1, \dots, \mathbf{a}_p \in \mathbf{R}^n$.

Vektorernes **spænd** er mængden af alle deres linearkombinationer:

$$\text{Span}\{\mathbf{a}_1, \dots, \mathbf{a}_p\} := \{c_1\mathbf{a}_1 + \dots + c_p\mathbf{a}_p \mid c_i \in \mathbf{R}\} \subset \mathbf{R}^n.$$

Eksempler

- 1 $\mathbf{a} \neq \mathbf{0} \Rightarrow \text{Span}\{\mathbf{a}\} = \{c\mathbf{a} \mid c \in \mathbf{R}\} \subset \mathbf{R}^n$
vektorer på en **linje** gennem Origo med retning $\mathbf{a}$.
- 2 $\text{Span}\{\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2\} = \{c_1\mathbf{a}_1 + c_2\mathbf{a}_2 \mid c_1, c_2 \in \mathbf{R}\}$
vektorer i en **plan** med retningsvektorer $\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2$
– med mindre $\mathbf{a}_1$ og $\mathbf{a}_2$ ligger på én linie.

Bemærk: en hel plan, ikke bare en kvadrant!

Spænd $\mathbf{b} \in \text{Span}\{\mathbf{a}_1, \dots, \mathbf{a}_p\} \Leftrightarrow$

Vektorligningen $x_1\mathbf{a}_1 + \dots + x_p\mathbf{a}_p = \mathbf{b}$ har en **løsning**

$$x_1, \dots, x_p \Leftrightarrow$$

Matrixligningen $A\mathbf{x} = \mathbf{b}$ har en **løsningsvektor** $\mathbf{x} \in \mathbf{R}^p \Leftrightarrow$

(A er matricen med søjlevektorer $\mathbf{a}_1, \dots, \mathbf{a}_p$)

Ligningssystemet med udvidet matriks $[A | \mathbf{b}] = [\mathbf{a}_1 \dots \mathbf{a}_p | \mathbf{b}]$ er **konsistent**.

Matrixligningen $\mathbf{Ax} = \mathbf{b}$

Udspænder (søjle)vektorerne hele $\mathbf{R}^m$?

En løsning $\mathbf{x} = [x_1, \dots, x_n]$ til matrixligningen $\mathbf{Ax} = \mathbf{b}$ med matrix $A = [\mathbf{a}_1, \dots, \mathbf{a}_n]$ svarer til

- en løsning af vektorligningen $x_1\mathbf{a}_1 + \dots + x_n\mathbf{a}_n = \mathbf{b}$
- en løsning af det lineære ligningssystem med totalmatrix $[\mathbf{A} \mid \mathbf{b}]$.

Udspænder (søjle)vektorerne hele $\mathbf{R}^m$?

Matrixligningen har en løsning **for alle** vektorer $\mathbf{b} \in \mathbf{R}^m$ hvis og kun hvis

- Ligningssystemet med totalmatrix $[\mathbf{A} \mid \mathbf{b}]$ har en løsning **for alle** $\mathbf{b} \in \mathbf{R}^m$
- der efter en rækkereduktion af koefficientmatricen A findes Pivoter i **hver række**
- $\text{rang}A = m$.

Specielt: Når $n < m$ kan vektorerne $\mathbf{a}_1, \dots, \mathbf{a}_n$ **ikke** uspænde hele $\mathbf{R}^m$!

Lineær (u)afhængighed

Definition

Definition

- En ligning $x_1\mathbf{v}_1 + \dots + x_p\mathbf{v}_p = \mathbf{0}$ med reelle tal x_i kaldes en **afhængighedsrelation** mellem vektorerne $\mathbf{v}_1, \dots, \mathbf{v}_p$ i $\mathbb{R}^n$.
- En mængde vektorer $\{\mathbf{v}_1, \dots, \mathbf{v}_p\}$ kaldes **lineært afhængig** hvis de tillader en **ikke-triviell** afhængighedsrelation, dvs. en hvor **ikke alle** x_i er lig med 0.
- Mængden kaldes **lineært uafhængig** hvis den **eneste** afhængighedsrelation mellem dem er givet ved den **trivielle** relation $x_1 = \dots = x_p = 0$.

Betydning

- Lineært **afhængige** vektorer udspænder mindre end deres antal "berettiger til".
Ikke-trivielle afhængighedsrelationer fører til "spild".
- Spændet af lineært **uafhængige** vektorer er maksimalt stort i forhold til antal af vektorerne. Hver vektor i spændet er **entydig** linearkombination af disse vektorer.

Lineær (u)afhængighed

En opskrift

Hvordan afgør man om en mængde $\{\mathbf{v}_1, \dots, \mathbf{v}_p\}$ af vektorer i $\mathbf{R}^n$ er lineært afhængig eller uafhængig?

Opskrift

- 1 Dan matricen $A = [\mathbf{v}_1, \dots, \mathbf{v}_p]$ med vektorerne som søjlevektorer.
- 2 Rækkereduktion til echelonform.
- 3 Hvis alle søjler er Pivotsøjler, så er vektorerne lineært uafhængige – ellers lineært afhængige.

Hvorfor?

$x_1\mathbf{v}_1 + \dots + x_p\mathbf{v}_p = \mathbf{0} \Leftrightarrow \mathbf{A}\mathbf{x} = \mathbf{0}$ med $\mathbf{x}^T = [x_1, \dots, x_p]$.

En ikke-triviel afhængighedsrelation svarer altså til en ikke-triviel løsning af ligningssystemet givet ved matrixligningen $\mathbf{A}\mathbf{x} = \mathbf{0}$: mindst en fri variabel!

Lineær uafhængighed

Nogle kriterier

- Hvis $\mathbf{0}$ -vektoren er indeholdt i en mængde vektorer, så er denne mængde altid **lineært afhængig**.
- En mængde af p vektorer i $\mathbf{R}^n$ er altid **lineært afhængig** såfremt $p > n$ – flere vektorer end dimensionen.
- En mængde af vektorer i $\mathbf{R}^n$ er **lineært afhængig** hvis og kun hvis en af vektorerne er linearkombination af de andre.
- Med andre ord: En mængde af vektorer i $\mathbf{R}^n$ er **lineært afhængig** hvis og kun hvis man kan fjerne en eller flere vektorer **uden** at spændet bliver mindre.
- Den er **lineær uafhængig** hvis fjernelse af en af vektorerne altid fører til et **mindre spænd**.

Rang af en matrix

Vigtige interpretationer

Definition

Rangen af en $m \times n$ matrix A = antal af Pivotsøjler.

Nullitet (defekt) = antal søjler uden Pivot.

To rangkriterier

A har rang m $Ax = b$ er konsistent for alle $b \in \mathbf{R}^m$;

As søjlevektorer udspænder hele $\mathbf{R}^m$;
en Pivotposition i hver række.

A har rang n $Ax = b$ har højst en løsning for et $b \in \mathbf{R}^m$;

As søjlevektorer er lineært uafhængige;
en Pivotposition i hver søjle.